

Tisztelt Ünneplő Közönség!

Semmelweis Ignác születésének kétszázegyedik évfordulóján megemlékezni és ünnepelni gyűltünk ma össze. Ez a nap Egyetemünk és a magyar egészségügy legnagyobb ünnepe. Egyetemünk immár fél évszázada viseli az anyák megmentőjének, a leghíresebb és minden bizonnyal az egyik legnagyobb magyar orvosnak a nevét, aki egykoron Egyetemünk tanára volt. Mindannyian, egyetemi polgárok büszkék lehetünk Egyetemünk névadójára.

Semmelweis Ignác hazaszeretete, korát megelőző tudományos szemlélete, rendíthetetlen kitartása és megalkuvást nem ismerő hite igazságában a mai napig példát állít az utókor orvosainak számára.

Semmelweis Ignác 1818. július 1-jén itt, e házban született. Szülei Semmelweis József jómódú fűszerkiskereskedő és Müller Terézia német származásúak voltak. Ő egyetemi tanulmányait, nagyobb részben Bécsben végezte, ott kapott orvosi diplomát, ott kezdte meg orvosi pályafutását, mégis mindvégig magyar maradt. Ne feledjük, hogy ebben a korban a siker, az érvényesülés útja az asszimiláció lett volna a bécsi elithez. Ő mégsem ezt az utat választotta. Tanult a kor legjobb orvosaitól Bécsben – ebben a korban Karl von Rokitansky tanította a patológiát, Josef von Skoda a belgyógyászatot a Bécsi Orvosi Karon –, de Semmelweis tanítani, gyógyítani hazatért szülővárosába. Ezernyolcszázötven októberében – zsebében a Bécsi egyetem tanársegédi kinevezésével – visszatért Pestre, ahol fizetés nélküli tiszteletbeli főorvosként kezdett dolgozni a közkórházként működő Szent Rókus Kórház szülészeti osztályán. 1855-ben nevezték ki a pesti egyetem szülészeti tanárává. 1857-ben a zürichi egyetem hívta tanárnak, de ezt a meghívást is visszautasította. Makacs magyarsága az oka annak, hogy az anyák megmentőjét, a gyermekágyi láz megelőzésének leíróját ma az egész világon magyarnak tartják, munkásságát Magyarországhoz kötik, habár megfigyeléseit Bécsben végezte és első előadását a gyermekágyi láz okáról is Bécsben tartotta.

Korát megelőző tudományos szemlélete valójában a bécsi orvosi iskolában gyökeredzett, ami akkor a világon az egyik leghaladóbb szellemi műhely volt, habár a Semmelweis-i megfigyelések elutasítása okán az utókor nem tűnhet annak. Rokitansky a megfigyelés

fontosságát oktatta a patológián keresztül, Skoda pedig a világon az elsők között alkalmazta a statisztikát az orvoslásban. Semmelweis Ignác nagyságát, a szó legnemesebb értelmében tudós voltát az mutatja, hogy tudományos logikával túl mert lépni elődei tudásán, az ismeretlen határvonalán.

1846-ban Klein professzor Szülészeti Klinikáján kezdett dolgozni. Akkor már hat éve külön osztályon történt a bábák és az orvostanhallgatók képzése. Így került Semmelweis az akkor már félelmetes hírű „halál osztályra”, ahol az anyák halandósága több mint háromszor nagyobb volt, mint a bábákat képző osztályon. Az orvosok osztályán a gyermekági halandóság ekkor közel 10% volt! Az adatokat Semmelweis összegyűjtötte, elemezte. A végső lökést a felismeréshez barátjának Jakob Kolletschkának halála adta, aki 1847 márciusában boncolás közben megsérült és a gyermekági lázhoz hasonló tünetek között halt meg. Felismerését, melyet gyorsan tett követett, így írta le:

„Megrázkódtatva egész valómban, és izgatott kedélyem szokatlan hevével gondolkozám e felett, midőn hirtelen lelkem előtt állt meg egy gondolat, s egyszerre világos lőn előttem, hogy a gyermekági láz és Kolletschka tanár betegsége ugyanegy, miután a gyermek-ági láz bonctanilag ugyanezen alakokból áll, ti. nyirokedény-visszérlob, gennyvér, áttételek stb.”

1847 májusában Semmelweis elrendelte, hogy a medikusok és az orvosok klórmésszel mossanak kezet, mielőtt belépnének a szülőszobába. Ezután a gyermekági halálozás tizedére, 1% alá csökkent. Megfigyelt, elemzett, bizonyított, levonta a logikus következtetést és átlépett a kor korlátain. Ma már nehéz elhinni, hogy a kor vezető szülészorvosai mereven elutasították az elméletet és a bizonyítékokat. Klein professzor nem hosszabbította meg szerződését, a Bécsi Orvosegyesületben nézeteit elutasították.

Magyarországi működése során a gyermekági láz miatt meghalt anyák arányát 1%-alá tudta szorítani. Eredményeit 1858-ban az Orvosi Hetilapban, majd 1860-ban egy monográfiában közölte. Ezt követően támogatóinak száma nőtt, de elképzeléseit a kor vezető orvosai, Scanzoni, Karl Braun, Virchow élesen bírálták. Kevésbé köztudott, hogy Semmelweis rendíthetetlen kitartásának hatására Magyarországon, a világon előként a hivatal befogadta módszerét, a helytartótanács a pesti egyetem orvoskarának felterjesztésére az összes törvényhatóság figyelmébe ajánlotta a gyermekági láz megelőzésének gyakorlati megvalósítását.

Rendíthetetlen kitartással próbálta meggyőzni európai kortársait és megmenteni anyák ezreit. Kevésszámú követője mellett az orvosok többsége fantazmagóriának tartotta elképzeléseit a számunkra világos tudományos bizonyítékok ellenére. Csak halálát követően közel húsz évvel, Pasteur, Koch felfedezései után ismerte fel a világ Semmelweis felfedezésének jelentőségét.

Tisztelt Ünneplő Közönség!

Az ünneplés mellett ma emlékezünk is az orvostudósra, akinek önfeláldozása, kitartó harca a gyermekágyi láz ellen életében nem nyerhette el jutalmát. Tragikus halálát végül az a kórkép, a szepszis okozta, amely ellen egész életében küzdött. A betegség ugyan legyőzte, de emlékét nem törölhette el. Nincs olyan család, melynek tagjai között ne lett volna olyan anya, kinek sorsát Semmelweis felismerése és küzdelme ne befolyásolta volna. Az ő munkássága nélkül sokan ma nem lehetnének itt.

Hajtsunk fejet emléke előtt!